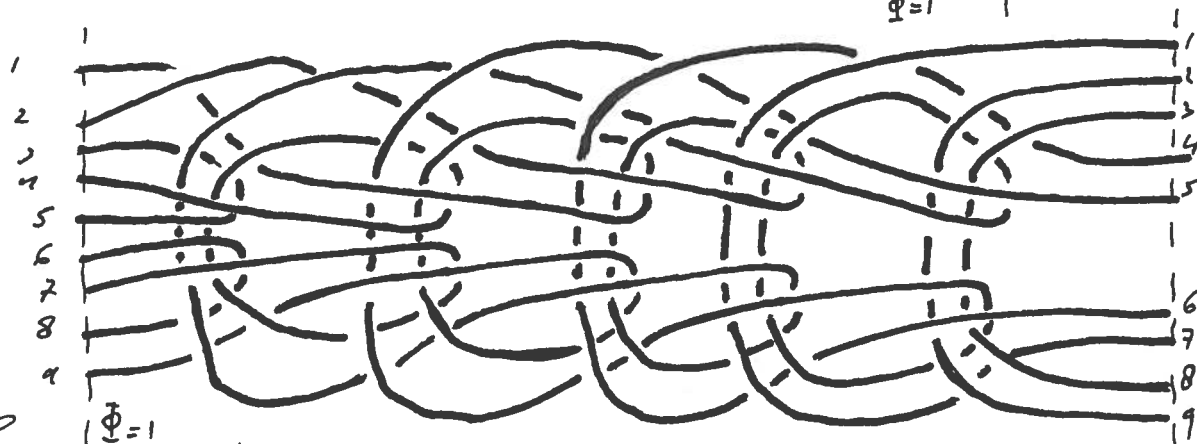
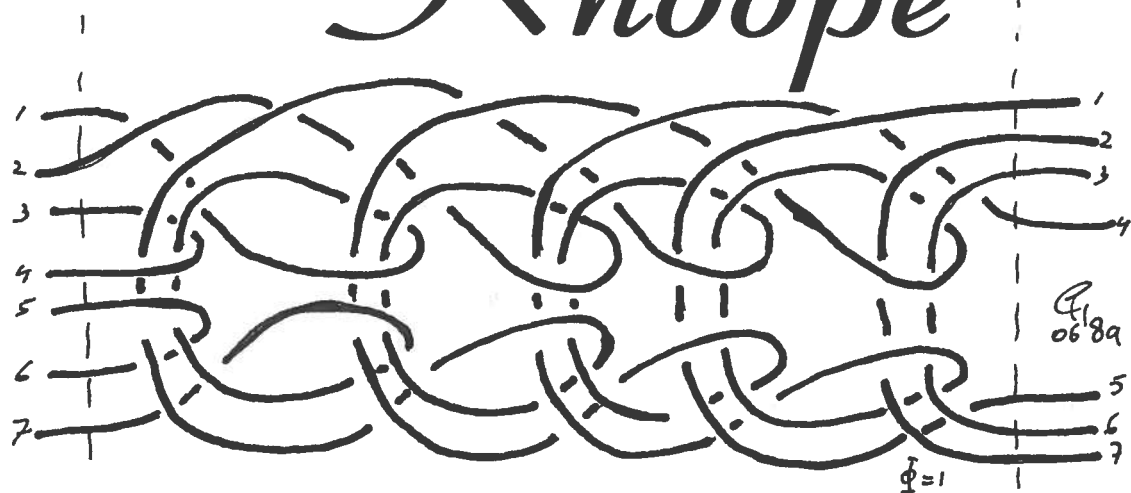

No.21 December 1999

Het Knoope

Knauwertje

Van De Redactie

Klaar voor een nieuw millenium? *Het Knopeknaauwertje* wel hoor, we gaan gewoon door, want knoopjes zijn toch een oneindig groot onderwerp. Wat dat betreft zitten we wel snor. Maar vergeet nou niet om het nieuwe millenium goed te beginnen en meteen even je lidmaatschap te voldoen. Let op dat de spelregels een beetje veranderd zijn. Voorlopig ga ik slechts 4 blaadjes per jaar uitbrengen voor 20 gulden. Als je in België woont is het het makkelijkst om gewoon je 400 frank in een envelop (al of niet met kerstkaart!) naar me toe te sturen. Jij spaart een hoop bankkosten uit en KK ook. De gegevens staan ook op de bladzijde hier tegenover.

De afsluiting van een tijdperk is meestal een geschikte plaats om even terug te blikken op wat die periode heeft ingehouden. Op het gebied van knopen is er de laatste 1000 jaar dramatisch veel gebeurd. Niet alleen dat natuurlijke vezels verdrongen zijn door kunstmatige en daardoor het scala aan gebruiksknopen zich drastisch gewijzigd heeft, maar ook op het gebied van de sierknoopkunst en de georganiseerde knopelary zijn er dingen te zien geweest. Misschien, als ik in een lyrische bui ben, dat ik er in een volgende KK iets over schrijf.

Het afgelopen jaar was ook niet mis qua knopen. Willy Willaert had natuurlijk zijn grote internationale knopen tentoonstelling in Museum *De Zilverreiger* in het Vlaamse Weert. Waarvoor vanaf deze plaats nogmaals een stortvloed van hartelijke felicitaties met het volbrengen ervan. Het is een niet te onderschatten onderneming. Je moet zelf maar eens wat proberen te organiseren op knoopgebied, dan vind je al gauw waardering voor wat anderen doen. Iets soortgelijks over KK20. Velen schrokken zich rot van de berg wiskunde in dat nummer van *Het Knopeknaauwertje*, maar ja, nou we dat hebben kunnen we iets leuks zeggen over Geneste Knopen. Maar, eh, het staat je overigens vrij om zelf ook eens een artikel te schrijven, dan hoeft je niet naar mijn wiskundige gewauwel te kijken en de plaatjes te kleuren.

KK-inet...??? Ja, het is wat rustig geweest de laatste tijd op mijn website. Gebrek aan tijd door allerlei professionele bezigheden. Bedrijven die opeens andere automatiserings ideeën krijgen enzo hebben me nogal erg van KK afgehouden. Dat zal je wel opgevallen zijn. Maar ik heb een groot aantal wijzigingen op de site aangebracht. Zo is er een eerste poging om NOTTBIB toegankelijk te maken en wordt er gewerkt aan een grote knoop-index database, maar da's allemaal toekomst muziek. Uiteindelijk moet KK-inet de papier versie van *Het Knopeknaauwertje* gaan vervangen. Helaas pindakaas, want het internet wordt toch *het* informatie medium voor de grote wereld. Vanaf volgend jaar ga ik trouwens proberen om hele versies van KK direct (in het Nederlands) *on line* te brengen. Dat zal me wel een hoop kopieer- en post-werk besparen, denk ik.....

Nou laat ik het er hier maar bij houden. Uiteraard nog Prettige Feestdagen, een grandioze eeuwwisseling en nog heel veel knoop plezier voor het nieuwe millenium! Tjeetje! Da's niet mis, hè?
Duizend jaar knoopgenot toegewenst.....

Pieter.

De Jaarlijkse Aanvulling Op De Nederlandstalige Knoopbibliografie

Dank aan Krijn-Dirk Troost, Albert Vlietstra, Willy Willaert, Piet Baijens en Hans van der Tol voor hun bijdragen aan deze lijst.

Nora Bambost: "Knoopkunst gaat teloor (Terneuzenaar beoefent uitstervend ambacht)", *Provinciale Zeeuwse Courant*, circa december 1993. Artikel over Piet van Fraeyenhove poserend naast een van zijn vele knopenborden. Fotografie door Oscar van Beest.

Frits van den Broek: *Groot Watersport Boek (een compleet kijk-lees en naslagwerk voor de watersporter)*, uitgeverij BC Kijken en Luisteren, ISBN 90-266-1949X, publikatiedatum onbekend, pp32 – 38, Hfdstk: "Knopen, steken en bindingen". Geïllustreerd met lijntekeningen.

Cool: *Leerboek der Pionierkunde*, verdere gegevens onbekend. Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* uit 1941 noemt in kol.4753 dit werk als een van hun bronnen.

Jasper Enklaar: "Hedendaagse Hekserij", *NRC Handelsblad voor het buitenland*, dinsdag 21 december 1989, Nr.37, blz.12. Paragraaf over toepassing van koordmagie. Zie KK19p12.

Arthur van t' Hof en Maarten Stolp: "Geen steek teveel (Knopen uit het kabelgat)", *Waterkampioen*, Nr. 1, 1996, blzn 138-144. Artikel over Jan Hoefnagel en zijn knopen.

Eric de Jager: "Het verschil tussen liefde en ware liefde (Oegstgeestenaar verzamelt alle knopen ter wereld)" *Leidsche Dagblad*, circa mei 1996. Artikel over stuurman van de grote vaart J. Labruyère met een verzameling van 350 knopen. Fotografie door Holvast en Mark Lame.

Frans Lammers: "Knopen (doe het gewoon)", *VT-wonen magazine*, blzn.92-94. Publikatie datum onbekend, illustraties door Jan Egas.

Martin Mensing: "Er is een nieuwe KNOOP (om twee einden touw aan elkaar te bevestigen). Britse arts in ruste onsterfelijk door simpele uitvinding". *De Telegraaf*, zaterdag editie van 14 oktober 1978, Blz. T21. Zie KK19pp19-21 voor een herdruk van dit artikel.

Renaat Muys: *Klimbijbel*, Vlaamse Bergsport Vereniging, Klein-Brabant, Bornem 1983. Gestencild werkje van 21 pagina's, geïllustreerd met z/w tekeningen. Literatuurlijst.

Piet van der Pol: "Matroos van allemarkten thuis", *Helderse Courant*, 30 oktober 1992. Artikel over oud schipper Harry van der Pluym met zijn knopenborden. Fotografie Albert Vermeulen.

Marie-Thérèse Roosendaal: "Is dit de nekslag voor de STROPDAS?", *De Telegraaf*, Vrijdag 11 december 1998, blz. T5. Over hoe Prins Claus tijdens een Afrikaanse modeshow zich bevrijdde van "die slang om zijn nek". Knoopjes bijgevoegd door het Nederlandse Mode Instituut.

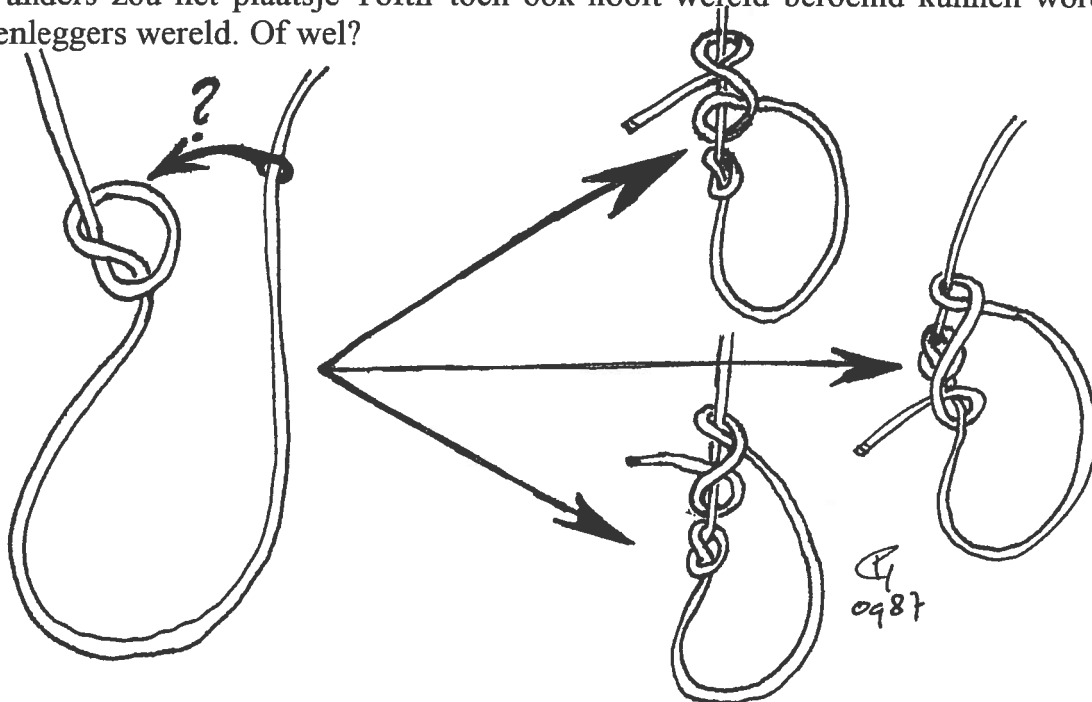
Bob. J. F. Stijger: *Leer zeilen (handleiding voor de beginners)*, serie Weten en Kunnen nr.249. Uitgeverij Kosmos Amsterdam-Antwerpen, zesde druk 1966. Schiemanswerk, blzn.73-75, figuren 73 t/m 78.

Han Valk: *VOC-schip onder zeil (Zeilmaken met oog voor het verleden)*. Uitgegeven door Van Soeren en Co., Amsterdam 1995, ISBN 90-6881-057X, prijs 35 gulden. KK17 bevat recensie.

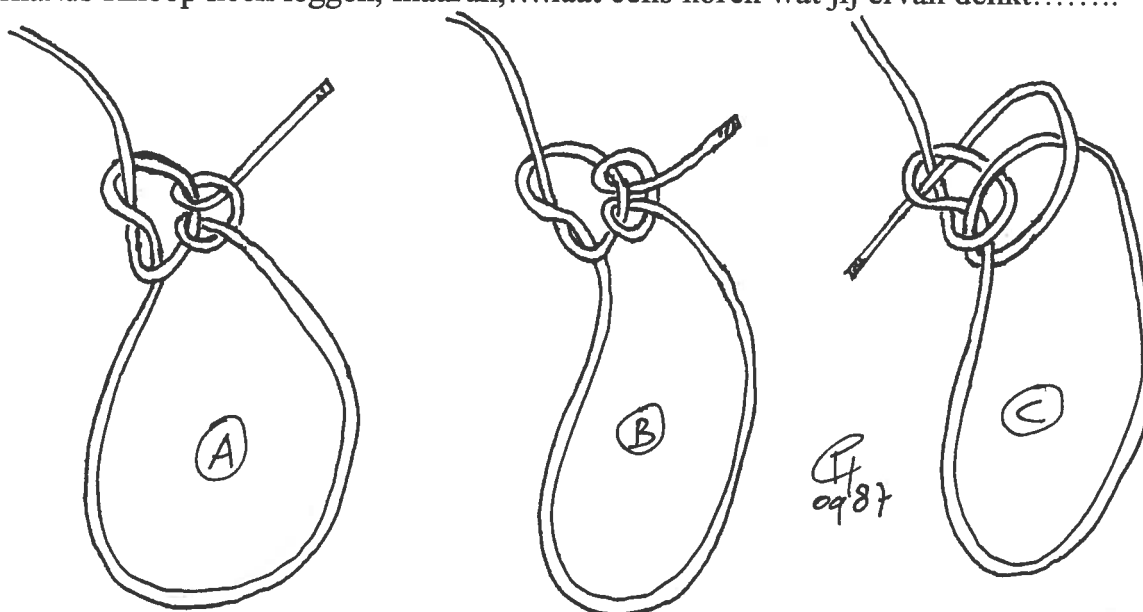
De Kinder Knoop Pagina Het Toftir Lusknoop Principe

Het Toftir Lusknoop Principe?! Wa's dat nou weer? Lees verder en kom er vanzelf achter.

Een van de makkelijkste manieren om een vaste niet-schuivende lusknoop aan het eind van een touw te maken moet zijn door te beginnen met een niet-schuivende knobbel en daar dan op een of andere manier je lus aan te fabrieken, toch??? Ik zat eens te wachten aan boord van het veerpontje van Toftir naar de hoofdstad Tòrshavn op de Faroer en zag tot mijn stomme verbazing dat de landvasten niet gesplitst waren, maar volgens onderstaand principe geknoopt. Sindsdien heb ik het maar meteen *the Toftir Loopknot Principle* gedoopt. Tjah, want anders zou het plaatsje Toftir toch ook nooit wereld beroemd kunnen worden in de knopenleggers wereld. Of wel?

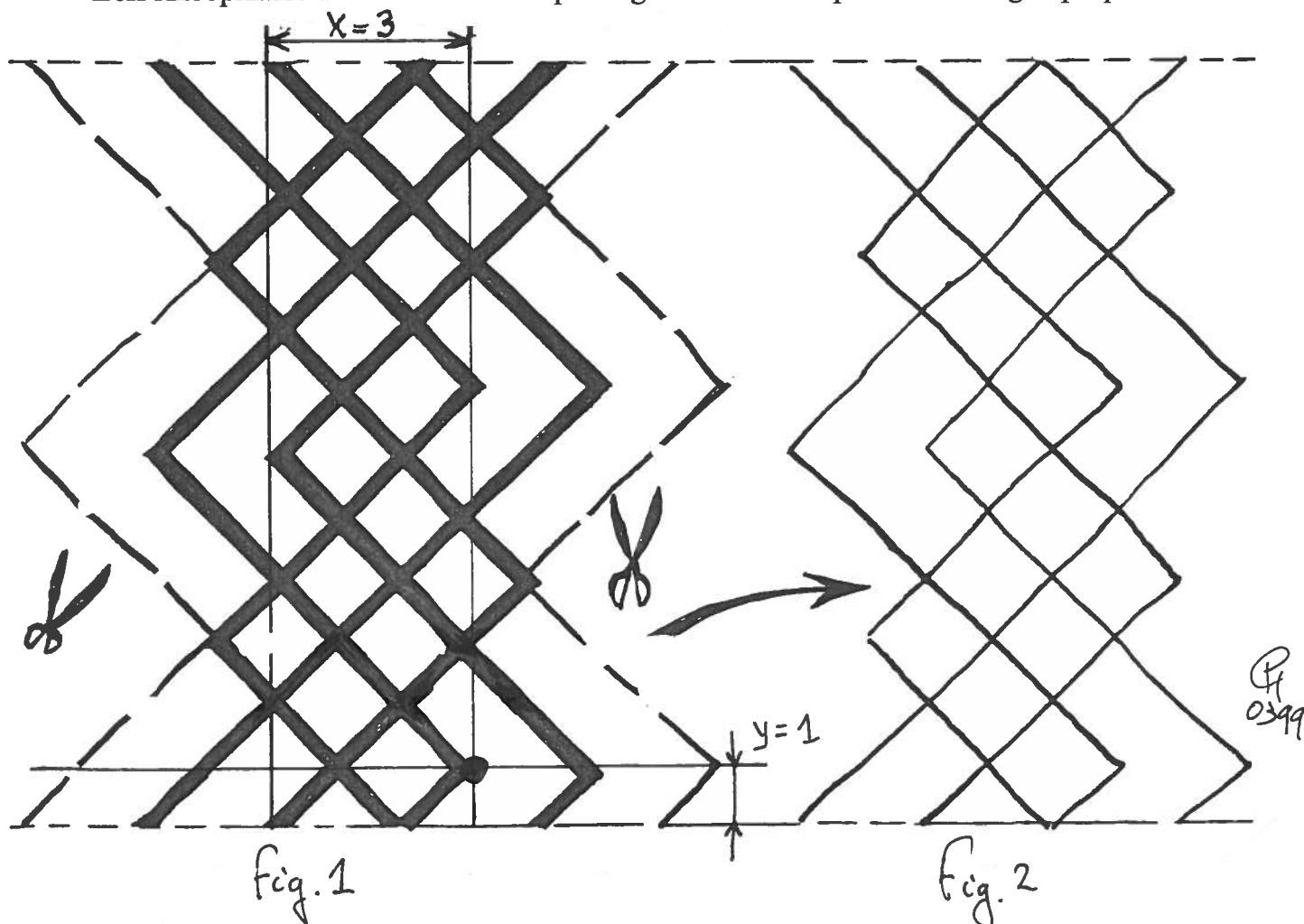
Of het nou een goede manier is om een vaste lus te maken aan het eind van een touw betwifel ik ten zeerste. Het is echter wel eenvoudig en functioneert daarnaast ook adequaat. Het principe leent zich voor oneindig veel variaties. Je kunt de Mastworp ook *dwars door de Overhands Knoop* heen leggen, maaruh,....laat eens horen wat jij ervan denkt.....

Het Fiona Knoopje (Een Interweefsel van 2 Hooded Knots)

Australiër Neil Hood uit Kalgoorlie overleed bijna tien jaar geleden vroegtijdig aan een hartaanval. Dat was voor de knoperswereld een tragisch verlies, want hij was als geen ander een innoverend denker op het gebied van de klassifikatie van zogenaamde "*Braided Knots*". Gevlochten knoopstructuren zoals Turkse Knopen, Geneste Knopen en zovoorts. Hij was, voor zover ik weet, een van de eersten die een gemodificeerde Geneste Knoop aan de wereld toonde. In ieder geval was hij de eerste die me ooit eens beschreef hoe je randen van Geneste Knopen kon wegnippen om andere knoprasters te produceren.

In KK16 en KK20 hebben we voorproefjes van Geneste Knopen gezien. Het zijn knopen die aan de randen van hun rasters nesten hebben van een bepaalde diepte. Als je de Geneste Knoop (2,3,3,1) van hieronder bekijkt, dan zie je in één oogopslag dat die enkelstrengig is (Fig.1). Het ding heeft partental $P = (x + 2.(A - 1)) = (3 + 2.(3-1)) = 3 + 4 = 7$. Je hebt een verticale verschuiving van de linkerrand t.o.v. de rechterrand (y) van 1, dus je ziet dat de grootste gemeenschappelijke deler van A en y zowiezo gelijk is aan 1. De grootste gemeenschappelijke deler van P en B is $\text{ggd}(7, 2)$ is ook 1. Wat blijkt nou als je een bochtenrandje aan weerszijden van die knoop afsnijdt? Je houdt iets enkelstrengigs over wat ik een Hooded Knot noem (Fig.2). Een Knoopklasse die resulteert na toepassing van de Hood-operator: de wegnip-operatie.

Als je zo naar onze Hooded Knot uit Fig.2. kijkt zou je niet verwachten dat je het interweef-product van een paar van die dingen van een 3-pass rijkodering kunt voorzien, hè? In dit artikel gaan we toch lekker twee van die Hooded Knots op elkaar inweven om een knoopje te fabrieken dat ik, voor geen enkele goede reden overigens, de Fiona Knoop wens te noemen. Het resultaat-raster wordt dat van de Geneste Knoop (4,3,6,2). Knopen zijn een gebied vol voetangels en klemmen. Zo ook de Fiona Knoop. Je ziet dat $A=3$ en $y=2$. Dat betekent een verschil van 1. Met KK19 in de aanslag zou je dus verwachten dat je een 3-pass rijkodering op de (4,3,6,2) zou kunnen leggen. Dat kan ook, maar als je knoop spant gebeurt er iets vreemds. In plaats van parallel aan de evenaar lopende zigzagjes te krijgen zie je dat je spiraliserende zigzagjes krijgt. Hoe zou dat komen? Een grappe van Gehoode Knopen, misschien?

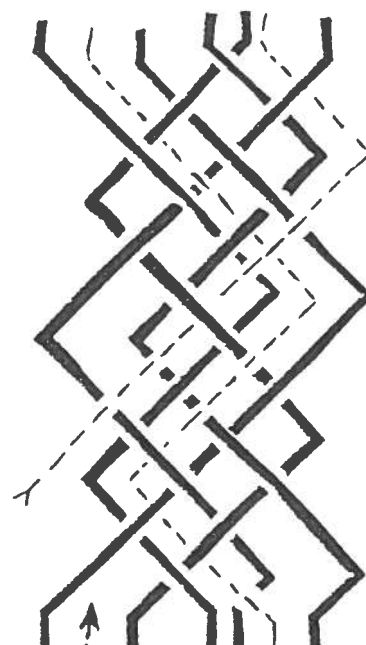
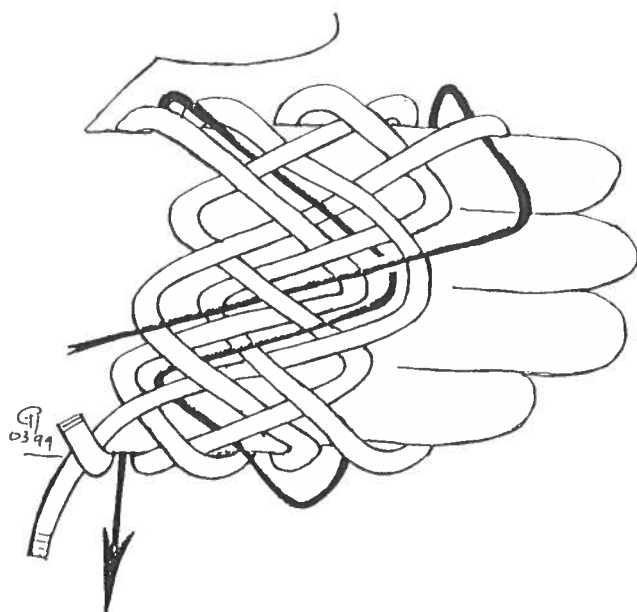
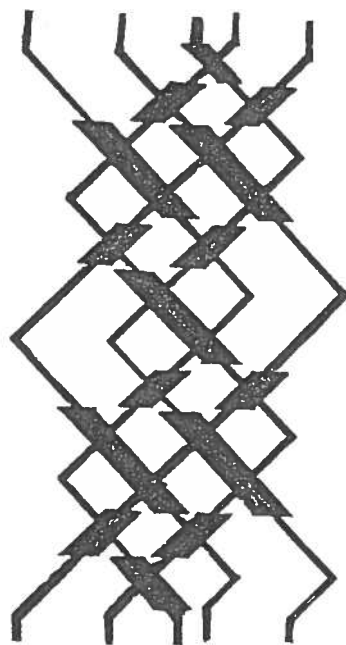
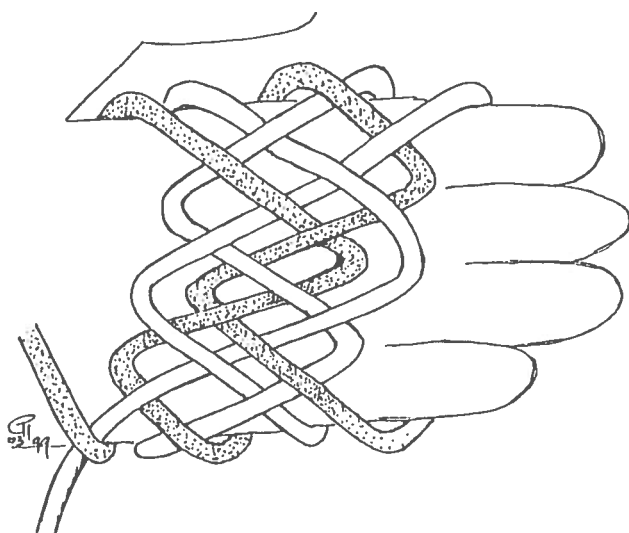
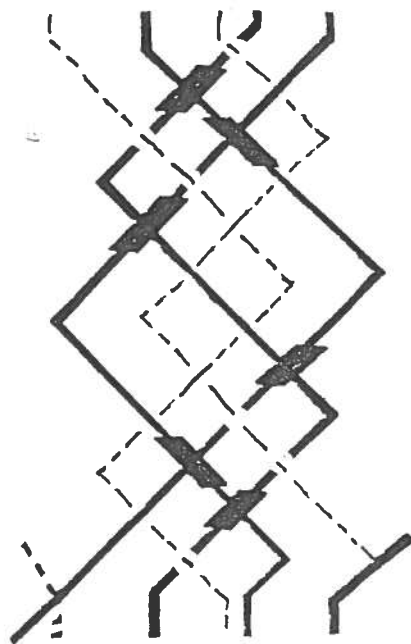
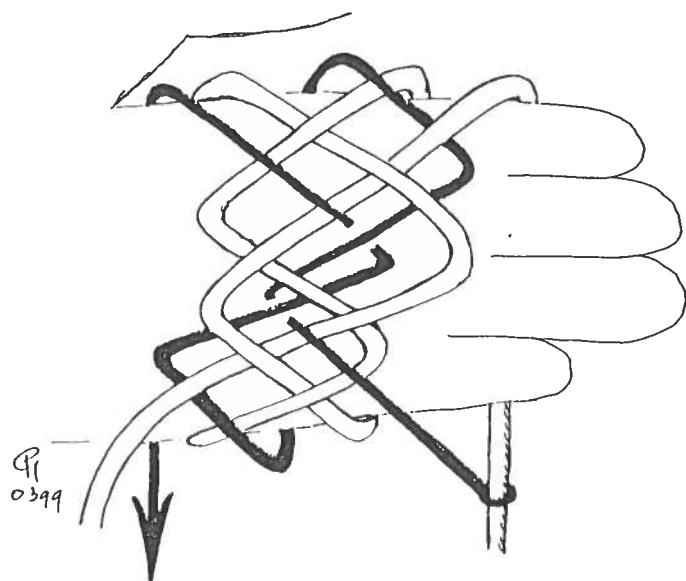
Maar de eerste vraag dient zich aan. Hoe maakt men de Hooded Knot uit Fig.2? Het algoritme wordt hieronder gegeven en in Fig.3 getoond. De vetgedrukte letters geven weer wanneer het werkende part het staande part kruist.

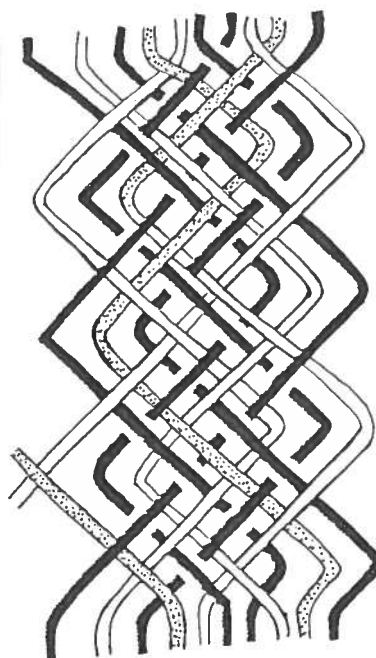
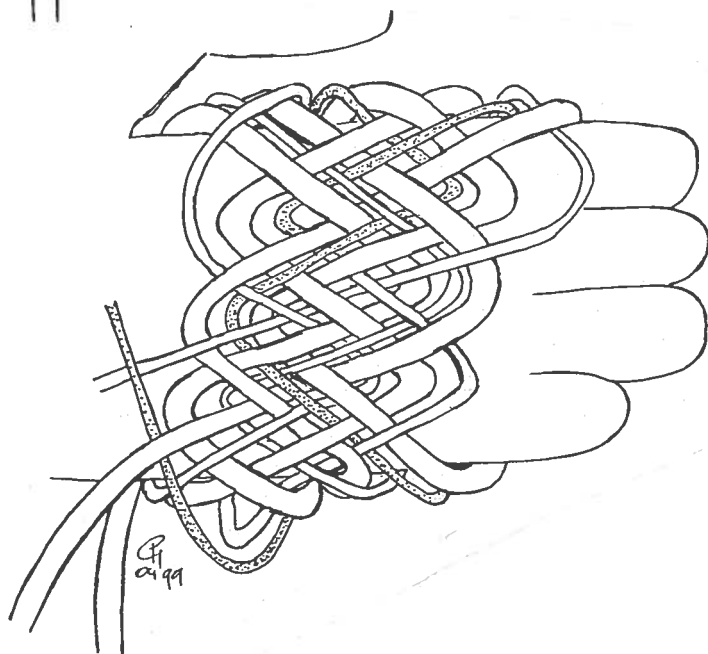
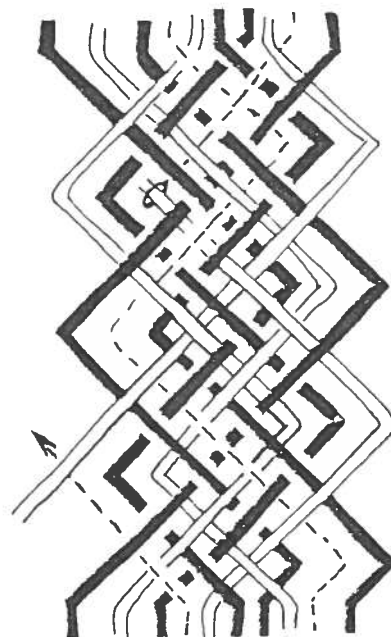
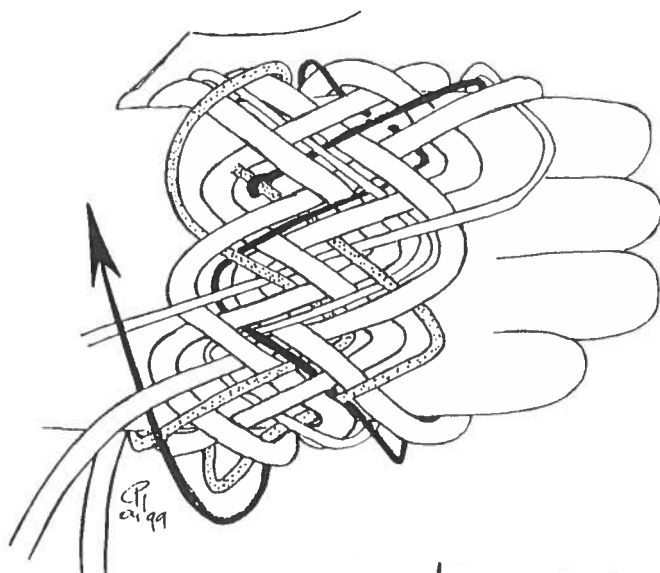
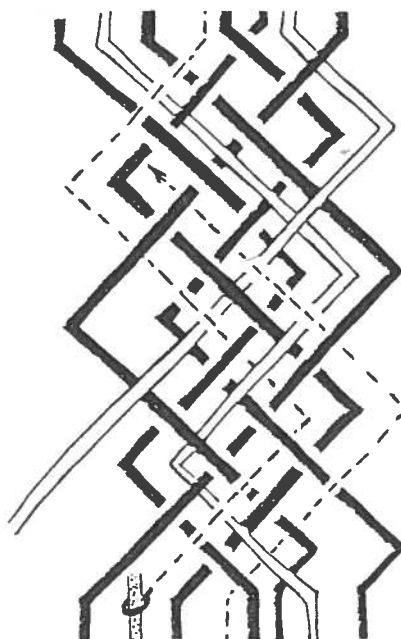
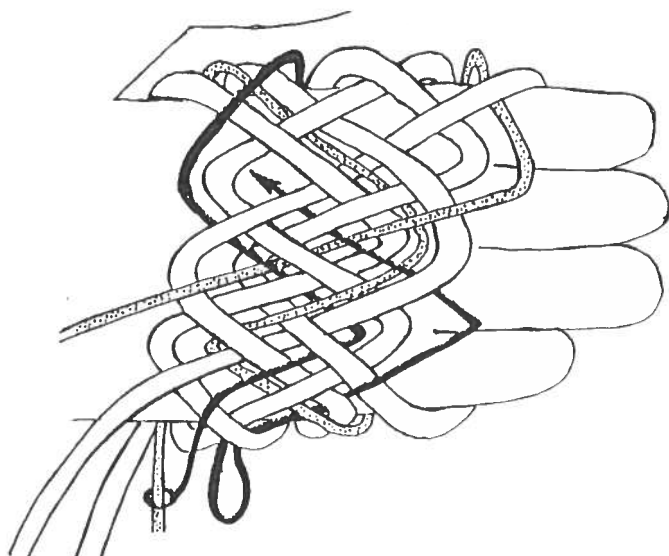
1.L→R: Free	5.L→R: O	9. L→R: U - U
2.R→L: Free	6.R→L: U - O	10.R→L: U - O - O - U
3.L→R: Free	7.L→R: O - U	11.L→R: U - O - U
4.R→L: U	8.R→L: O - O	12.R→L: U - O - O

De figuren 5 t/m 8 laten zien hoe je zonder verdere proza de halve slagen 13 t/m 24 uit kunt voeren om de tweede komponent te interweven. Dat proza staat hieronder. De kleine lettertjes geven aan wanneer het werkende part van de tweede komponent het reeds gevormde gedeelte van zichzelf kruist. De vetgedrukte lettertjes zijn de kruisingen van het werkende part met het staande part van de tweede komponent. Het inweef algoritme is dan als volgt:

13.L→R: O - O - U - O - O	19.L→R: O - o - O - U - u - U - O
14.R→L: U - O - U - U	20.R→L: U - o - O - o - U - U
15.L→R: U - O - O	21.L→R: U - u - O - O - u
16.R→L: u - U - O - U	22.R→L: u - U - o - O - o - U - u
17.L→R: O - o - O - U	23.L→R: u - O - o - O - u - U
18.R→L: U - u - U - o - O - U	24.R→L: U - u - U - o - O - o - U

Nou, da's allemaal lekker duidelikdaneé, zoals men dat zijn goed Terneuzens zou zeggen. Veel sukses bij het binden van dit ding. Maak ons allen deelgenoot van je bevindingen bij het binden ervan. Kben razend benieuwd wat *jij* ervan vindt!

A Comprehensive Text of Turk's Head Knots**James Edward Harvey**

A seaman or sailor will not acknowledge a Turk's Head if tied on a cylinder. It has to be tied directly around the hand, or any object, and that's a fact.

Bovenstaand brokje dogmatisch geponeerde kennis vloeit uit de pen van zeeman James Edward Harvey. Geboren in Lowestoft, Suffolk, Groot-Britanië in 1919 heeft James een heel leven bootjes achter de rug. Nou woont hij op het mooie Tasmania aan de zuidkust van Australië en heeft een boek met zijn ideeën over Turkse Knopen volgeschreven. In een exemplaar van zijn boek en een begeleidende brief naar de redakteur van *Het Knoopeknaauwertje*, schrijft James al meer dan 20 boeken op zijn oeuvre-lijst te hebben staan. In zijn eigen woorden verwoordt hij zijn motivatie voor het schrijven van dit Turkse Knopen boek waarschijnlijk het best:

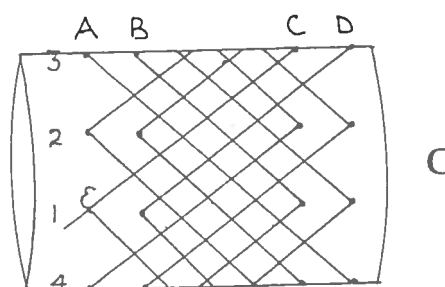
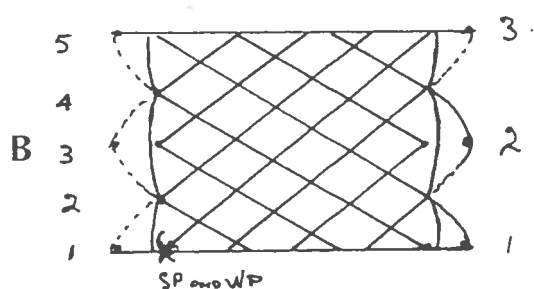
Ik wilde dit werk uitgeven voor promotie doeleinden, maar ik had geen succes in het vinden van een sponzor. Eerst wilde ik het niet schrijven, want ik weet wat er gevegd wordt aan inzet en kosten. Maar ik werd eraan herrinerd dat het mijn taak was als lid van de *Seaman's Union*. Om mijn werk op het gebied van Turkse Knopen te documenteren voor referentie doeleinden.

Het boek is er dus uiteindelijk gekomen. Ondertussen is James Harvey begonnen aan zijn 80ste levensjaar, maar hij knoopt al sinds zijn twaalfde. Rond 1938 kocht hij tijdens een van zijn vele reizen een exemplaar van Chas. L. Spencer's *Knots, splices and Fancy Rope Work*. De Amerikaanse editie kostte hem 1 dollar, maar zelf vindt ie het de beste investering die hij ooit gedaan heeft. Gedurende de lange lege uren op zee leerde hij er de basis knopen uit die voor sierknoopwerk benodigd zijn. Ondanks dat ie meerdere mensen is tegengekomen die veel over knoopwerk wisten, bleef zijn zoek naar kennis op het gebied van Turkse knopen onbeantwoord. Veel van wat er in zijn huidige boek, *A comprehensive text of Turk's Head Knots*, is opgetekend heeft hij gedurende de oorlogsjaren zelf ontdekt. In 1996 heeft hij op aandringen van zijn vriend Bill Langlois, een van de grote knopers in Australië, en Bob Johnson, die geholpen heeft de financiële middelen bijeen te brengen, dit boek uitgegeven.

En wat staat er in dit 158 pagina's tellende werk? Je kunt het zo gek niet verzinnen of er staat wel iets over in. Er zijn 22 hoofdstukken die de gereedschappen beschrijven, ingaan op Lange en Brede Turkse Knopen, hoe je knopen moet tentoonstellen, Onregelmatige Turkse Knopen en Spherische Turkse Knopen, Turkse knopen in staaldraad en over dit alles heen is er een poging ondernomen om het geheel te vangen in een stuk theorie. Volgens de auteur is het boek niet alleen geschreven voor knopers, maar tevens voor mensen die van een uitdaging houden. Dat is dan wel nodig ook, want hoewel ik zelf best wel wat weet over de theorie achter hoe een knoopje te binden, springt James maar meteen in het hele diepe eind van de knopen-oceaan. Het is duidelijk dat hij tijdens zijn werk vele wetmatigheden (her-) ontdekt heeft, maar het kost de lezer moeite om die vermiddeld te krijgen. Vele van zijn uitspraken zijn nogal erg boud en komen zonder enige vorm van definitie noch bewijs. Daarnaast zijn ze verpakt in een terminologie die niet helemaal transparant is. Dat gezegd hebbende ben je ook meteen over de grootste tekortkoming van het boek heen.

Wat mij persoonlijk aansprak waren 1) het hoofdstuk over de Geneste Knopen, door James Harvey *Irregular Turk's Head* genoemd, 2) de benadering van iedere knoop als een op zichzelf staand projektje en 3) de duidelijke tekeningen die bij iedere knoop de resultaat knoop toonden. Op de volgende bladzijde zijn er enkele getoond.

De Geneste Knopen komen voor een werk als dit ruimschoots aan bod. Als je door de magie van gevlochten knopen verstrikt bent, dan is het een koud kunstje om door de Geneste Knopen helemaal gevangen te worden. In het hoofdstuk *Irregular Turks Heads and Spherical Turks Heads*, blzn.130-143 wordt onderstaande methode om dergelijke knopen voor nesttal $A=2$ te zoeken getoond.

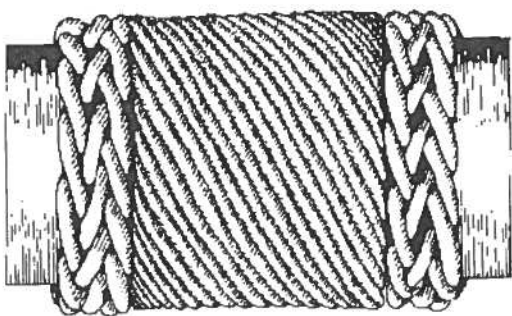
- 131 -

De schrijver verhaalt hoe hij op zee vele uren heeft zoek gebracht om de methodiek achter deze knopen uit te zoeken. Zonder resultaat. Grappig is het dan om op blz. 132 te lezen dat: *These knots cannot be tied on the hand succesfully. They are better tied around a cylinder using dress maker pins or the knot can be tied on a flat board using pins.* Tjah, dat krijg je als je ingewikkelde knopen maakt.

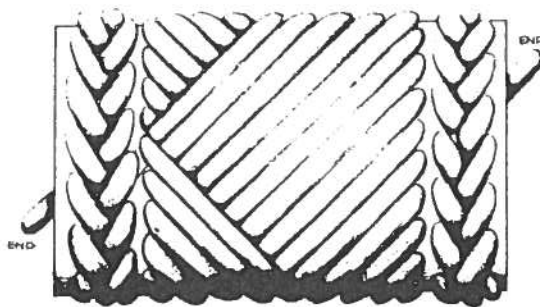
Voor wie meer over dit toch wel spannende werk weten wil, kan het best een briefje sturen aan de schrijver. Zijn adres is:

James Edward Harvey

Verdere data: ISBN 0-9587026-2-4. Het boek is uitgegeven door en beschikbaar via: Nova Creative Publishing, Shop 8, Plaza Arcade, Rooke Street, Devonport 7310, Tasmania, Australia.

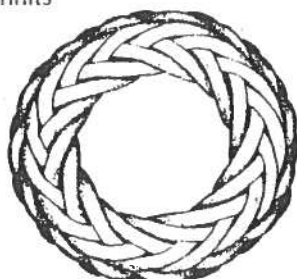
One Bight Knot - Two 7 x 13 Sennits

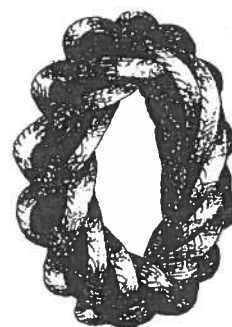
Mathew Walker

12 x 25 Square

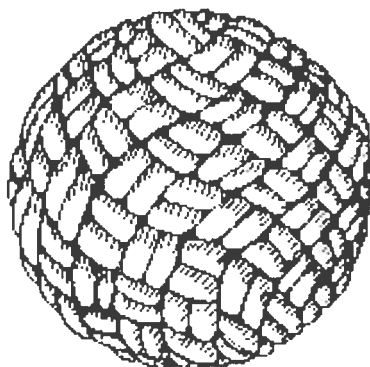
13 x 15 Queen

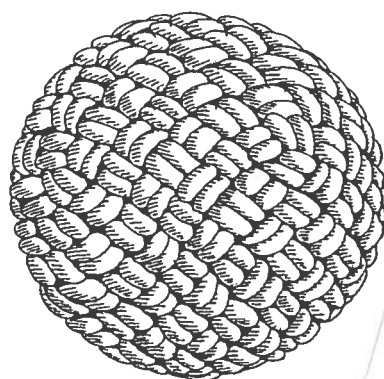
8 x 13 Comb

12 x 19 Round

13 x 12 IRTH

17 x 16 IRTH

Voorbeelden uit *A Comprehensive Textbook on Turk's Heads Knots* door James Harvey's (1997).
Zie recensie elders in dit nummer.

de TERSCHELLINGER* donderdag 11 november 1999

pagina 9

Jarig Klaas Knop Fonds exposeert in Ons Huis

Het 75-jarig Klaas Knop Fonds (KKF) voor splitsen en knopen organiseert zaterdag 13 november op West in dorps huis Ons Huis een expositie. De hele middag zijn werkstukken te zien van de cursisten van het KKF, maar ook van leden van het 'knopengilde' elders uit Nederland.

In 1924 begon Klaas Knop de jeugd het splitsen en knopen te leren. Net als nu gebeurde dat in Ons Huis in de Torenstraat. De oud-magazijnmeester van de KNSM wijdde de jeugd in in de wereld van de steken, takelingen, plattingen, knopen, bindsels, etc., maar ook het zeilnaaien. Nog steeds geven leraren belangeloos dit eeuwenoude ambacht door op Terschelling aan zowel jeugdige als oudere leerlingen. Ze doen dit zowel om oost, in dorps huis De Stoek, als op West in Ons Huis. Dat maakt het Klaas Knop Fonds in Nederland uniek. Voor zover bekend wordt nergens meer op deze wijze lesgegeven in splitsen en knopen met als afsluiting een heus examen met voor de geslaagden een diploma als bewijs van hun vaardigheden. Momenteel volgen in totaal 32 leerlingen de cursus, 16 om oost en 16 op West.

Het splitsen en knopen komt voortnamelijk voort uit de scheepvaart van vroeger. Er werd toen heel veel gebruik gemaakt van touw en zeil, maar dat ambacht verdween grotendeels met het verdwijnen van zeilende beroepsvaartuigen. Maar door de sterke opkomst van de watersport leefde de touwkunst weer op. Veel bezitters van jachten willen zich toch een aantal knopen eigen maken, hoewel ze nu nauwelijks nog met natuurlijke materialen in aanraking komen. Het meeste touwwerk is van kunststof, maar nog steeds kunnen vele staaltjes van schiemanswerk worden toegepast. Voorts is het werk van het KKF niet alleen praktisch, maar ook belangrijk in het kader van het behoud van een stuk cultuur.

Lange lijst

Dat het niet zomaar iets is, bewijst de lange lijst van splitsen en knopen, die de kandidaten aan het eind van de cursus, die 3 tot 4 jaar duurt, moeten beheersen.

Een indruk:

- * **Takelingen:** de gewone, genaaide, kruis- en spaanse takeling, pijpdepot en hondepunt.
- * **Plattingen:** vierkante, boere, franse, halfronde, ronde en kruisplatting.
- * **Splitsen in 3 strengs touw:** oog-, weeflijn-, korte, lange splits, grommer en kettingsplits.
- * **Splitsen in 4 strengs touw:** oog- en lange splits.
- * **Knopen:** halve en hele schildknoop, halve en hele sjouwerman, diamantknoop, volle valreepsknoop, ketting- en turkse knoop, engelse staande en hollandse staande wantknoop.
- * **Matten:** geslagen en engelse mat.
- * **Bindsels:** enkel en dubbel bindsel.
- * **Splitsen in staaldraad:** oogsplits en grommer.
- * **Zeilnaaien:** platte naad, zoom, lijk aanzetten en met leuver, gaatjes repareren en visgraat.

En dan zijn er nog een 30-tal steken: platte knoop, vlaamse steek of 8 knoop, keesje, halve steek, 2 halve steken, rondtorn met 2 halve steken, 2 verkeerde halve steken, mastworp of weeflijnsteek, mastworp met vorschlag, halve steek met bindsel of klens, drenkelingsteek, schootsteek of weversknoop, dubbele schootsteek, enkele en dubbele paalsteek, schuivende paalsteek of bootsmansstoeltje, lopende paalsteek, hielingsteek, nekslag, marlsteek, twee zoeteliefjes of vissersknoop, timmersteek (met muilslag), werpankersteek of roeringsteek, roeireepsteek, trompetsteek, topsteek of touwboeien, stellingplanksteek, strop opkorten met de engelse kink, halve of hele opkorningssteek.

Verder eist de praktijk nog tralies inscheren en een tros beleggen en opschieten, en wat de theorie betreft moeten de leerlingen onder meer de hele streken van het kompas kunnen opzeggen.

Gilde

Hoewel het KKF dus uniek in zijn soort is, blijken er meer knoopfanaten in binnen- en buitenland rond te lopen. De 2-maandelijkse uitgave "Het Knoopeknaauwertje" getuigt daarvan en meldt zelfs een bijeenkomst van het Internationale Knopgilde in het jaar 2000. De uitgave stelt zich overigens ten doel het fenomeen 'knoop' in het Nederlands taalgebied te stimuleren en verder te ontwikkelen en wordt uitgegeven door Pieter van de Griend in Aarle-Rixtel. Als men de lijst van het KKF doorleest, kan men zich nauwelijks voorstellen dat er nog meer knopen op de wereld bestaan, maar het is toch zo. Wat dacht u van het knobbelknoopje, de sterkknoop, kruisknoop, diamantknoop, nagelknoop, Crawfordknoop en zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Een aantal "knopenleggers", die jaarlijks naar Terschelling komen, zullen dat zaterdagmiddag laten zien. Nu het KKF 75 jaar bestaat, greep Gerard Ruijg van het fonds de kans een gezamenlijke expositie te organiseren in Ons Huis. Zaterdagmiddag 13 november is daar de noeste arbeid van zowel de cursisten van het KKF als de gastknopers te zien.

Voor hen die Terschelling niet gehaald hebben

Zaterdagmiddag was het een gedrang van jewelste in het dorps huis op Terschelling. Het KKF bestond 75 jaar en daarom hadden knopenleggers uit heel Terschelling en de rest van Nederland een bijeenkomstje georganiseerd. De eilandkrant had er melding van gemaakt dat het spektakel op touw stond (zie elders in dit KK-nummer het stukje uit *De Terschellinger*). Aanwezige KK-knopers waren Leendert en Janni Ros, Albert Vlietstra had samen met Jan Hoefnagel de reis gemaakt, Ineke de Kok en Bram Plokker waren um gesmeerd voordat ik binnen kwam¹. Rachel Hardy en Faust waren vanuit Hengelo gekomen en dreigden daarom om eens in het oosten van het land een knopenleggersbijeenkomst te organiseren. Ria en Henk Luiten ontbraken natuurlijk ook niet, en ik was gewoon te laat uit Aarle-Rixtel gekomen om de mensenmenigte te aanschouwen. Ik was daarentegen wel op tijd om te eten (zoals gewoonlijk). Volgens de enthousiaste verhalen van Albert Vlietstra en Leendert Ros moet het die middag hardstikke gezellig geweest zijn. Mensen die spontaan vanaf de straat binnenvielen om een knoopje aan te praten schenen er legio geweest te zijn. Jammer dat ik dat gemist heb.

Wat was er zoal te zien? Uiteraard kan ik alleen weer voor mezelf spreken, maar ik heb ongelooflijk prachtig werk op de tafels zien liggen. Voorbeelden van in hout uitgesneden messeheften door Arie de Jong. Jan Hoefnagel had een hele verzameling knoopsels bij zich en op Terschelling ontpopte hij spontaan een passie voor Gespekte Terschellinger Matten die Gerrit Doeksen en Arie de Jong voor hem uit de doeken deden. Over werk van Gerrit Doeksen gesproken. Ik heb er maar een plaatje van getrokken, dat waarschijnlijk volgend jaar als bijlage met een van de 4 KK's meekomt. Albert Vlietstra toonde me een kunstig geknoopte hanger. Verder viel mijn glazen oog op een trukje om het KKF-lesmateriaal oneindig lang mee te kunnen laten gaan. Ze vlechten daar de kordelen van het splitsmateriaal (anders rafelen ze uit). Ik heb staan kletsen met twee generaties nakomelingen van de Klaas Knop en verder een hoop bekenden van vorig jaar herontmoet: Kees Dekker, Gert Cupido, Nico Donderbroek, Auke Sil Ruyg en nog vele anderen waarvan de naam mijn zwarte boekje even ontschoten is. Gerard Ruyg kwam wat later op de avond om handjes te schudden.

Zoals gewoonlijk was de lesavond druk bezocht. En er werd driftig gediskussieerd tussen alle aanwezigen over knopen dikwijls om het boekje *Schiemanswerk* van Coolhaas heen. Het was wederom reuze gezellig, en ditmaal hebben de Terschellingers bewijs gezien dat er buiten hun eiland ook geknoopt wordt. Ze hadden natuurlijk wel wat aan te merken op het kreative ontwerp van Ria Luiten's bordenkwast, maar de achtergrond daarvan werd treffend verwoord door een inwoner uit Midsland die liever anoniem blijft omdat het Gerrit Doeksen is: "*tjah, er zou eens wat nieuws in de cursus komen... (zucht)*". Een van de vermakelijkste dingen die avond was het volgende stukje leedvermaak: het KKF-diploma bleek niet millenium proof!! Toen men het diploma begin van de eeuw ontwierp hadden ze er gemakshalve 19** als datum opgedrukt. Er was *niemand* toen op het idee gekomen dat er na deze eeuw nog een volgende zou komen. Als je je er iets meer over bezint dan zie je toch maar weer! Knoopjes gaan nooit dood en gelukkig is er al meer dan 75 een Klaas Knop Fonds om dat te bewijzen.

Oja, nog van harte gefeliciteerd aan het jubilerende
Klaas Knop Fonds!

¹ Jaja, kwas weerus te laat. Khad de boot gemist.....

Knopennieuws van over de hele wereld (Voor Den ReijlsLustighen Knooperd)

USA: Het blaadje waar Joe Schmidbauer redakteur van is, *Knot News* genaamd, gaat toch door! Er was een tijdje geleden een beetje paniek over het voortbestaan ervan, maar die problemen schijnen opgelost te zijn. Wil je meer over dat innoverende blaadje weten schrijf dan naar Joe Schmidbauer. Hij is de sekretaris van de IGKT-Pacific Branch en woont aan de

Of als je liever iemeelt, dan is zijn virtuele adres:

Sverige, beter bekend als Zweden: In het maritieme museum van Göteborg heeft David Davenport een tijdelijke tentoonstelling "*There's Nothing Like Knotting*". Er zijn meer dan 1500 stukken knoopwerk uit zijn persoonlijke collectie te zien. De tentoonstelling loopt van 15 januari tot 26 maart 2000. Wil je meer weten schrijf dan naar Irene Elmerot van het musuem, of surf effuh snel naar:

<http://www.sjofartsmuseum.goteborg.se/xTillfal.htm>

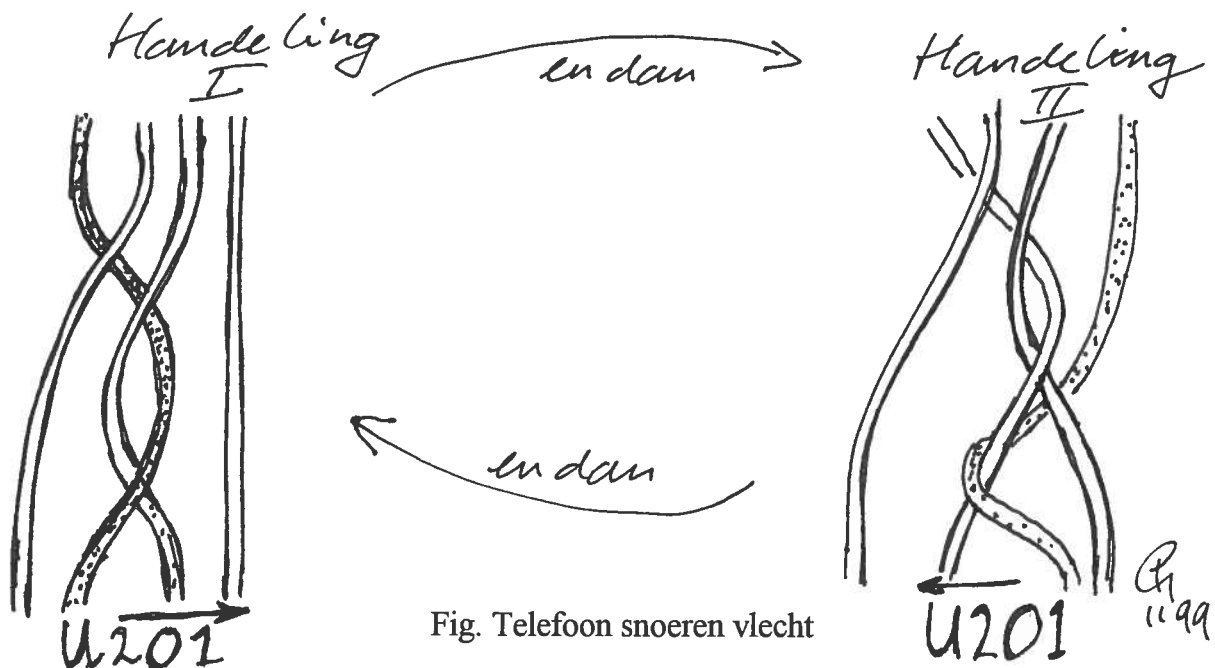
Bornem: De tentoonstelling in *De Zilverreiger* sloot traditie getrouw met een etentje op de laatste zondag van de maand oktober. Willy Willaert schreef me dat er meer dan 10.000 mensen de expositie van meer dan 400 werkstukken door 73 knopers van over de hele wereld hebben bezocht. Best wel een stukje knoop-PR om trots op te zijn. Á propos, Willy is verhuisd en woont nu: in België. Uiteraard is zijn iemeel adres ongewijzigd gebleven.

Schermerhorn: Onderweg naar Terschelling ontmoette ik ene mevrouw Kluft, die mij met knoopjes zag spelen. Ze vertelde me dat haar kerkgenootschap jaarlijks een tentoonstelling organiseert in de kerk van het dorp en vroeg of er misschien iets op knopengebied daarover bestond? Die vraag wist ik natuurlijk niet direct te beantwoorden, maar als er een KK-lezer is die met mevrouw Kluft erover contact durft op te nemen, haar adres is:

. Er zijn vitrines beschikbaar en momenteel is er een berg knoopmateriaal beschikbaar van een tentoonstelling in Weert..... Wie durft?

Grant Weaves Een Klasse Vlechtwerken Apart

Als je een berg koordjes in je hand houdt dan kun je die koordjes op heel veel verschillende manieren door elkaar vlechten. De meeste van die manieren leveren slechts een Chinese Woelingsteek op, maar een beetje systematische aanpak geeft al snel een leuk resultaat te zien. Het eerste stukje systematisch werken is de koordjes plat op een tafel naast elkaar te leggen. De tweede stap is volgens een zo goed_als_onveranderlijke werkwijze de koordjes met elkaar te verweven. Een van de eenvoudigste systematieken is het uiterste linkerkoord *onder* een aantal strengen naar rechts te brengen en vervolgens *over* een aantal strengen naar links terug te voeren. Vervolgens neem je de uiterste rechterstreng en doet ongeveer hetzelfde maar dan de andere kant op. Dit is natuurlijk geen nieuwe manier van vlechten. Het is algemeen bekend dat je zo onder andere een eenvoudig 4-strengs vlechtwerkje kunt maken dat beter bekend is als de telefoonsnoeren vlecht. Het principe staat hieronder in Fig.1 uitgebeeld. Handeling I: ga met de uiterste linkerstreng onder 2 naar rechts en dan over 1 naar links. Handeling II: ga met de uiterste rechterstreng onder 2 naar links en dan over 1 naar rechts. Voer handelingen I en II in successie uit totdat je één ons weegt (<< dat is 100 gram).

In de knoop literatuur zijn vele verschillende variaties van dit type vlechtwerken vinden. Ashley beschrijft bijvoorbeeld een 6 strengs dingetje waarbij je onder 3 en over 1 gaat [1,#3003]. Zie Fig.2 voor de werkwijze om dit vlechtwerkje met een prachtige ovale doorsnede te maken. Bruce Grant heeft een 8 strengs variant waarbij je onder 5 en over 2 gaat [2,p127]. Zie figuur 3 voor de werkwijze ervan. Deze 8 strengs variant is heel markant. De doorsnede is vierkant en dat maakt waarschijnlijk dat ie wereldwijd heel populair is geweest door de eeuwen heen. Zo vermeldte Margrete Haald op haar vlecht expo in het Kopenhagen van 1942 dat het reeds 2500 jaar geleden daarvoor op het huidige Irakese grondgebied gebruikt werd.

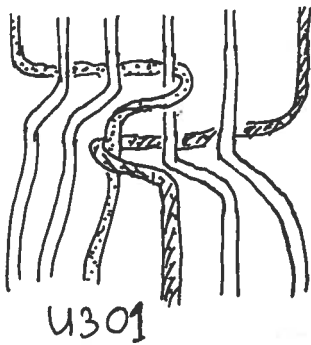

Fig. 2 Zes strengs Grant Weefsel
Uit ABOK # 3003

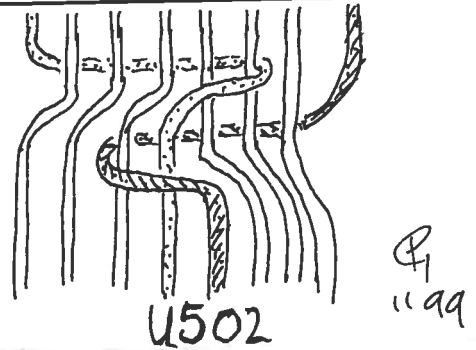

Fig.3 Acht strengs Grant Weefsel
uit Bruce Grant's boek

Als je dit soort vlechtmethoden ziet ligt het voor de hand om eens paar vragen te stellen. Zoals: kun je er enkelstrengige grommertjes van maken á la het Turkse Knopen principe? Kun je volgens dit principe ook ander-tallige vlechtwerken maken of enkel maar deze drie? Op al die vragen bestaan antwoorden, soms bevestigend soms ontkennend. Laten we wat theorie opbouwen om ze te kunnen beantwoorden.

Om te beginnen moeten we een notatie hebben. Als we ons beperken tot vlechtwerken waarbij we alternerend links en rechts "iets" doen dan kunnen we volstaan met de volgende notatie:

$$(n, U, O)$$

Dat betekent dat we kijken naar n strengs vlechtwerken waarbij we U strengen "onder" passeren en O strengen "over". Zo zijn de voorbeelden die we al ontmoet hebben als volgt weer te geven:

Fig.1 (4, 2, 1) We hebben: $n = 4$ strengs en gaan onder $U = 2$ en over $O = 1$

Fig.2 (6, 3, 1) We hebben: $n = 6$ strengs en gaan onder $U = 3$ en over $O = 1$

Fig.3 (8, 5, 2) We hebben: $n = 8$ strengs en gaan onder $U = 5$ en over $O = 2$

Het eerste wat je opvalt is dat die waarden van het getalletje n steeds even zijn. Waarom zou dat zijn? Kun je ook waarden voor een oneven n gebruiken? Leuk vraagje. Gooi maar bij de rest!

Laten we eens kijken wat er gebeurt bij 8-strengs vlechtwerken. Welke waarden kunnen U en O aannemen? Nouja, O is erg afhankelijk van U , want O kan nooit groter zijn dan U . Daarnaast is U nooit groter dan $(n - 1)$. Het zal wel duidelijk zijn waarom die twee eigenschappen gelden, niet? Nee? Niet voor de hand liggend? Vooruit dan maar. Je hebt n strengen en één ervan gebruik je om te vlechten. Er blijven dus $(n - 1)$ strengen over. Waarom kan O nooit groter zijn dan U ? Gewoon omdat je nooit over méér dan het aantal strengen terug kunt dan je heen gekomen bent. Afijn, het is allemaal weer lekker stinkend logisch. Als je bovenstaande allemaal weet, dan kun je dus een matrixje maken waarin je U en O tegen elkaar hebt uitgezet. Je zult merken dat alleen de bovenste driehoek gevuld zal zijn. Elementen uit de onderdriehoek kun je niet maken, vandaar de ***-sterretjes. Zo wordt de matrix voor $n=8$ hieronder gegeven:

(8,7,1)	(8,6,1)	(8,5,1)	(8,4,1)	(8,3,1)	(8,2,1)	(8,1,1)
(8,7,2)	(8,6,2)	(8,5,2)	(8,4,2)	(8,3,2)	(8,2,2)	***
(8,7,3)	(8,6,3)	(8,5,3)	(8,4,3)	(8,3,3)	***	***
(8,7,4)	(8,6,4)	(8,5,4)	(8,4,4)	***	***	***
(8,7,5)	(8,6,5)	(8,5,5)	***	***	***	***
(8,7,6)	(8,6,6)	***	***	***	***	***
(8,7,7)	***	***	***	***	***	***

Er valt je vast wel iets op in bovenstaande tabel. Die vreemde vetgedrukte diagonaal bijvoorbeeld. Waarom is (8,7,4) ook niet vetgedrukt? Nouja, wederom vragen te over. De vetgedrukte elementen zullen we de **konsistente Grantweefsel diagonaal** noemen. Ze leveren een vlechtwerk op dat 1) van ellende niet uit elkaar valt (zoals de elementen boven de diagonaal) en 2) waarin alle strengen “meedoen”, dus geen kern-strengen heeft (zoals de elementen onder de diagonaal). Dus die consistente Grantweefsels zijn de interessantste. Hoe kunnen we die bepalen? Heel simpel.

Bereken eerst de twee getalletjes: $\varphi = n-1$ en $\psi = n/2$. De breukstreep geeft geheeltalige divisie weer. Om een consistent Grant Weefsel te krijgen moet er voldaan zijn aan onderstaande 2 voorwaarden:

$$\begin{cases} \psi \leq u < \varphi & (1) \\ 2(u-o) = n-2 & (2) \end{cases}$$

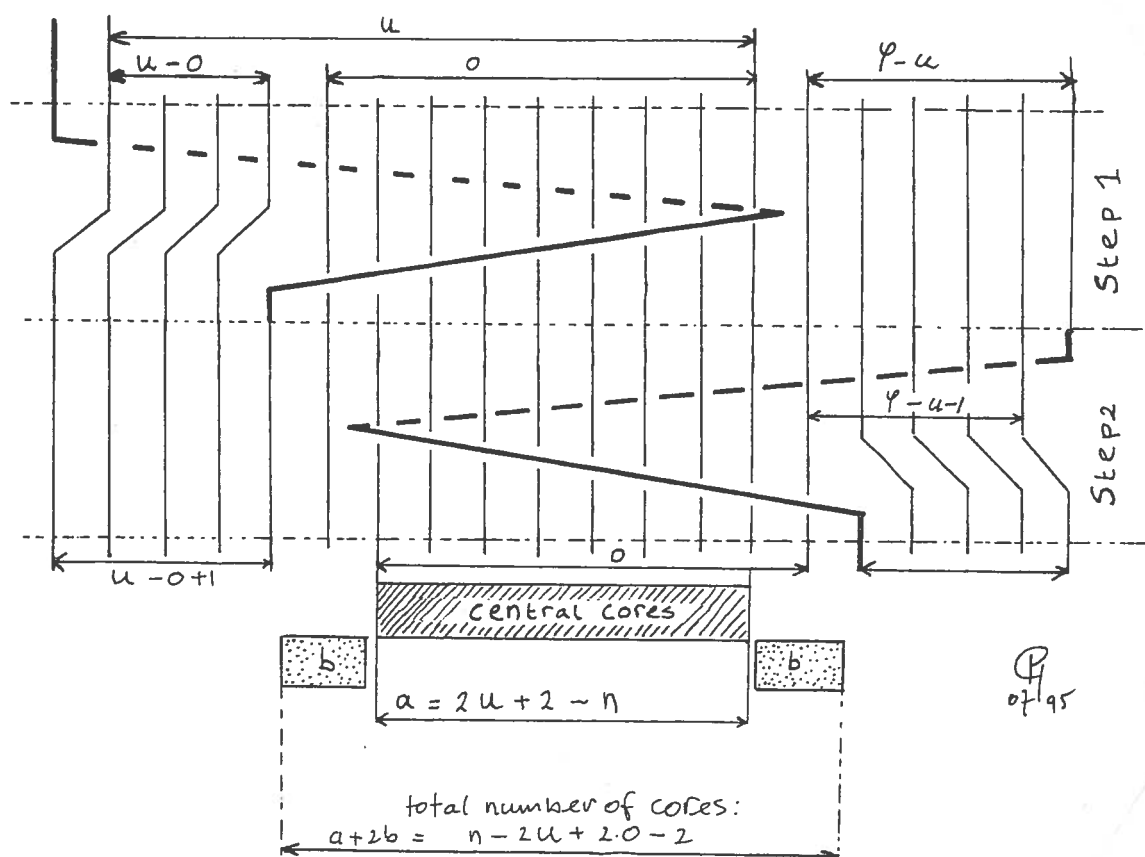
En als je dan vraagt om concrete voorbeelden? Dan zeg ik, probeer onderstaande weefsels maar eens in je vrije tijd te maken.

(4, 2,1)
 (6, 4,2) , (6, 3,1)
 (8,6,3), (8,5,2), (8,4,1)
 (10,8,4), (10,7,3), (10,6,2), (10,5,1)
 (12,10,5), (12,9,4), (12,8,3), (12,7,2), (12,6,1)
 (14,12,6), (14,11,5), (14,10,4), (14,9,3), (14,8,2), (14,7,1)
 .....
 (26,24,12), (24,23,11), (26,22,10), (26,21,9), (26,20,8), (26,19,7), (26,18,6),
 (26,17,5), (26, 16,4), (26,15,3), (26, 14,2), (26, 13,1)
 .....

Uiteraard kun je ook met een oneven aantal strengen volgens het Grant Weefsel principe vlechtwerken maken. Die kun je echter altijd plat leggen op een regulier raster en aantonen dat ze met een exotische kolom-kodering gezegend zijn. Ik vind ze niet zo interessant als de weefsels met een even aantal strengen. Reguliere kolomgecodeerde knopen kun je op andere manieren ook maken, bovendien uit voorwaarde (2) blijkt dat je enkel maar voor even waarden van n Konsistente Grant Weefsels kunt vinden. Het waarom achter dat verhaal is als volgt.

Je moet je eens afvragen wanneer je een kern streng krijgt? Dat wil zeggen: wanneer neemt een streng *niet* aan het vlechtproces deel? In het plaatje hieronder kun je zien dat er feitelijk drie soorten kernen zijn; te weten 1 centrale en 2 niet-centrale kernen-gedeelten. Het aantal centrale kernen is gegeven door a en daarvoor geldt dat $a = 2u + 2 - n$ stuks. Voor het linker- (of het rechter-) niet-centrale kerntal b vindt je vrij makkelijk dat daarvoor geldt: $b = o + n - 2(u + 1)$.

Kortom voor het totale aantal kernstrengen vindt je dan $a + 2b = n - 2u + 2o - 2$. Als je vervolgens verlangt dat je geen kernstrengen wilt hebben, dan moet de som $a + 2b$ gelijk zijn aan nul. En dat levert dan bovenstaande voorwaarde (2) op. Grappig hé? Ja, het is altijd leuk als je zoiets weet, en bijgevolg is het niet zo leuk als je het niet zo weet.

Bibliografie

- [1] C.W.Ashley: *The Ashley Book of Knots*, Doubleday, New York 1944.
- [2] B.Grant: *The Encyclopedia of Leather Braiding*, Cornell Maritime Press, 1972.
- [3] P.v.d Griend: "Grant Weaves", pamflet in eigen beheer uitgegeven, Terneuzen 1995.

De Liefdesknoop in de Heraldiek II.

L. Clericus

In Der Deutsche Herold vol.17, nummer 1, blzn. 5-6 van 1886 verscheen *Der Liebesknoten in der Heraldik*, een artikel van Dr. A. Leesenberg over de Liefdesknoop. Dit ontlokte een reactie van de Heer Clericus in het derde nummer van dat jaar, blzn 23-24. In nummer 11 verscheen op blzn. 111-112 een verdere uitbreiding van de kennis van Dr. Leesenberg. Voor deze artikel serie hebben we de drie originele duitse artikelen vertaald. Hier volgt het tweede deel van de reeks.

Naar aanleiding van de achtenswaardige bijdrage van Dr. Leesenberg over deze zaak in een voorgaand nummer zou ik, niet zonder enige schroom, het woord genomen. Maar welke ware Duitser hoort niet afentoe met stil welbehagen de namen van de oud franse aristocraten vol klank aan zijn oor voorbij trekken? Als mij niet bij het ter ore komen van het devies *J'ai le corps délie* de toevoeging "*waaruit later het woord cordelier ontstaan schijnt te zijn*" opgevallen was. Men zou toch niet het mysticisme der deviezen vanwege een woordspeling zover moeten doordrijven. J. Dielitz bevestigt (blz 158 van zijn voortreffelijke werk) de afleiding van het woord *cordelier* van *cordeler* (vlechten) en van *corde* (het koord) maar verder het Latijnse stamwoord *chorda* volledig ignoreert. Ter zijde, een *cordelier* is ook een fransiscaanse monnik, en een *cordelière* een fransiscaanse non. Vanwege de gordel van hun habijt. Zodat het twijfelachtig lijkt, dat het door Koningin Anne gebouwde schip op zijn spiegel werkelijk de illustratie van een Liefdesknoop toonde, en niet eerder dat van een religieuze orde van sint Franciscus. Naar aanleiding van deze literaire bedenkingen heb ik het artikel van dr. Leesenberg ietwat meer bestudeerd en ben ik toen tot enige andere overwegingen gekomen.

Om te beginnen verwacht men na de inleidende woorden van het artikel tijdens welke de tot dan toe verkeerde vermelding over de oorsprong van de Liefdesknoop als decoratiegoed wordt gesteld, deze duidelijk verklaard te vinden. Er is daar echter geen spoor van te bekennen.

Dr. Leesenberg bestrijdt of de eer van het uitvinden aan Koningin Anne toekomt, omdat de knoop al bestond voordat zij geboren was. Waarom hij in de loop van zijn bewijsvoering de in 1559 weduwe geworden, en in 1589 gestorven Koningin Cathérine de Medici betreft en daar de reeds in 1514 gestorven Koningin Anne tegenoverstelt, is niet onmiddellijk duidelijk.

Er moet echter wel toegegeven worden dat er op het graf monument, reeds vier jaar vóór de geboorte van Koningin Anne de Bretagne, van de in 1472 gestorven Louise de la Tour, de Liefdesknoop en het bovenbesproken devies verschijnt. Is er daarmee dan veel gewonnen in de verklaring van de decoratie? Ik meen van niet.

Wie beweert dat het grafmonument van Louise de la Tour reeds in 1472, of zelfs pas in 1476 het geboorte jaar van Koningin Anne, opgericht is? Dergelijke kunstzinnige monumenten kwamen vaak lange tijd na het overlijden van de betreffende persoon tot uitvoering. Anne de Bretagne, de meest gevierde erfgename die reeds in 1491 als 15-jarige jongedame met een keizer door prokuratie, maar in hetzelfde jaar de al feitelijke koning van Frankrijk, huwde, kon als vroegrijp kind de liefdesknoopsymboliek spelenderwijs uitgeoefend hebben en daarnaast werkelijk, zoals overal vermeld wordt, de cultuur van deze en het devies ontdekt en ingevoerd hebben. Vervolgens deze dan met het beeld door de nog in zijn werk verzonken steenhouwer, haastig op het graf van Louise de la Tour laten aanbrengen. Dielitz, die met zekerheid goede bronnen tot zijn beschikking had, noemt vrij uitdrukkelijk het jaar 1498, waarin Anne voor het eerst weduwe werd, als het stichtingsjaar van de orde van het geknoopte koord. Daaruit mag echter niet geconcludeerd worden dat het zuivere gebeuzel met het embleem niet al eerder aan het hof van Anne in zwang was.

Wel maken de aangedragen feiten duidelijk dat het Dr. Leesenberg niet bekend is wat het feitelijke stichtingsjaar van de orde is, omdat hij slechts van een eresteken spreekt dat "*ook aan ridderorde geschonken werd*".

Dr. Leesenberg heeft ook niet de literatuur over het onderwerp volledig benut. Daar noemt men de ter discussie staande knoop ook wel de "Savooyse Knoop" en geeft deze een veel hogere leeftijd. Nadere informatie daarover vindt men in de appendix van het ook in de Herolds bibliotheek aanwezige werk; F Gimli *Fest Feste* Genua 1866.

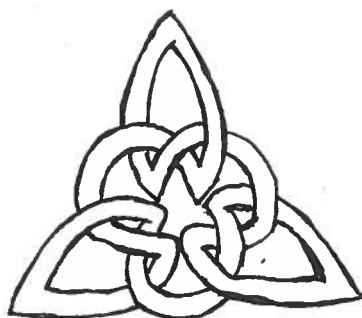
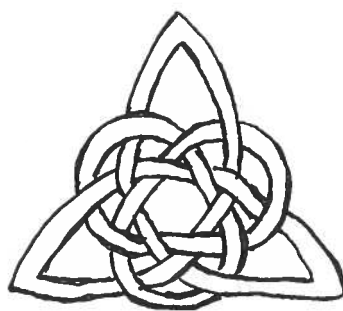
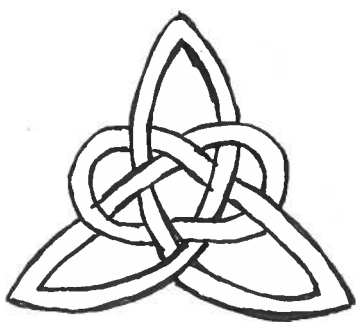
Tenslotte heeft Dr. Leesenberg ook over het hoofd gezien dat de liefdesknoop een veel gebruikte figuur is in de ornamentale heraldiek. In het bijzonder in de werken van de Chesne, d'Hozier, en Bouchet en op de genoemde hoofddeksels der protonotariërs (met aan iedere zijde 2 of 3 kwasten), de bischoppen, aartsbisschoppen en kardinalen (met respectievelijk 6, 10 en 15 kwasten). Liefdesperikelen van individuele kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders kunnen niet verloochend worden, maar in hun ambtelijke symboliek hebben de knopen onder geen beding een erotische betekenis!

Uit al het aangedragene lijkt mij de conclusie toegestaan te zijn dat het een zeer nutteloze opgave zou zijn. Temeer ook omdat men de grafstenen van alle oude prelaten naar hun insignia en data zou moeten doorzoeken. Het is volkomen onbelangrijk waar en wanneer een kunstenaar een snoer, die hij als symbool van saamhorigheid, of als slechts een omrandingsdecoratie gebruikte, en daarbij een beetje ineenstrengelde zodat de gestalte van een acht ontstond. Op zich een bevallige figuur waarbij men aan Hogarth moet denken toen die zijn afhandeling over "de schoonheidslijn" schreef.

In een ander opzicht ben ik Dr. Leesenberg dankbaar voor de op gang gebrachte ideeën. Ze hebben me, terwijl ik bovenstaande neerschreef, een duidelijk begrip van een uitdrukking gegeven die me slechts door de liederen van een Duitse dichter niet volkomen duidelijk was. Wie begrijpt welke associatie der ideeën me bij het schrijven plotseling in de oren klonken:

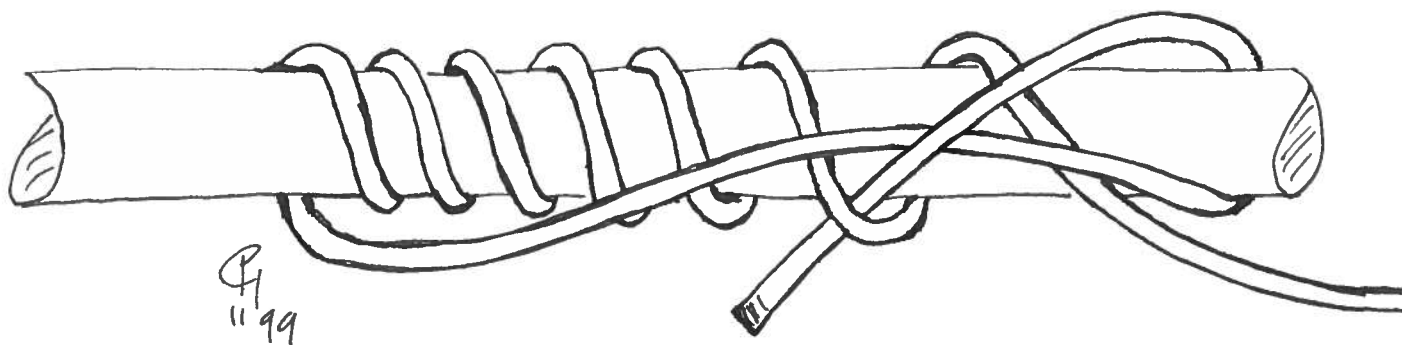
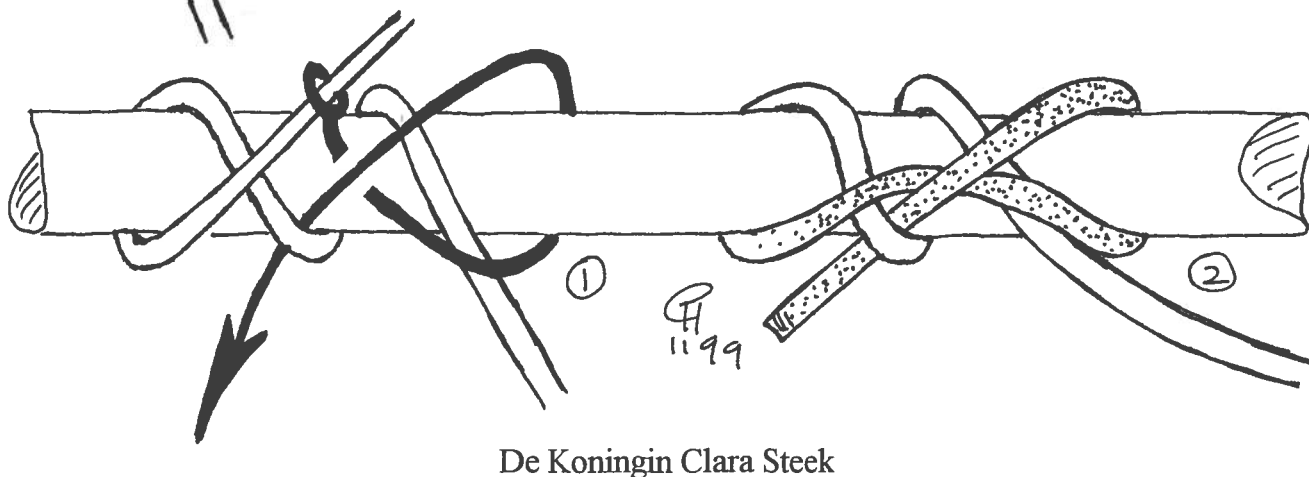
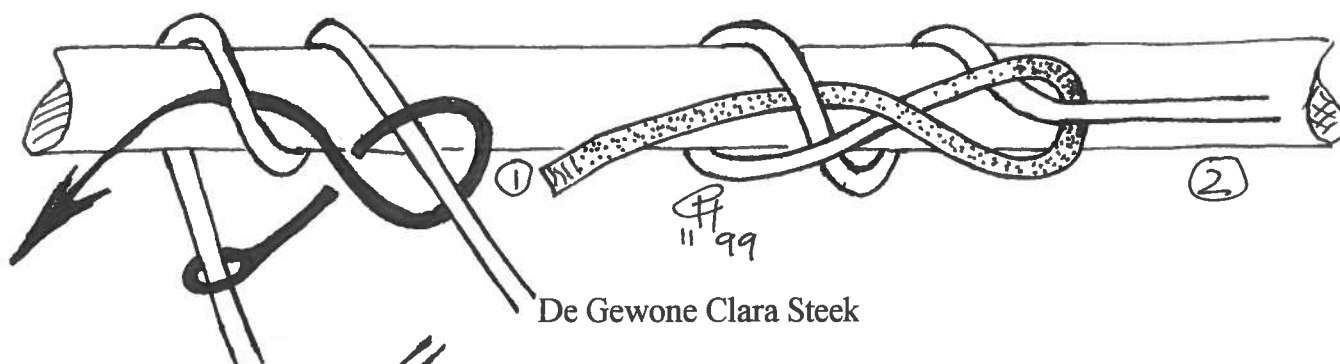
*Trübsal, Verfolgung, Krankheit und Pein,
Sollen uns'rer Liebe Verknotigung sein!"*

Ik meen dat dit lied van onze Simon Dach in "Aenchen von Tharau", op het eerste internationale zangersfeest in London, een prijs boven alle andere volksliederen won. Ik heb eens een triomf van dit oostpreusische lied meegemaakt, tijdens een uitvoering in de kerkruïne van St. Lars in Wisby. Zweedse volksliederen en het "*Integer Vitae*" hadden toen terecht ovaties verdiend, maar toen "Aenchen von Tharau" gespeeld was, blies de kapelmeester zijn kaarsen maar uit. Niemand verlangde nog een voordracht en diep aangedaan gingen de toehoorders door het donker van het vervallen kerkgebouw uiteen. Ik geef toe dat het woord "verknotigung" me tot dan toe niet veel gezegd heeft. Nu begrijp ik het en weet welk beeld de arme Simon Dach voor de geest gestaan moet hebben toen hij zijn lied dichtte. Voor mij is het volkomen onbelangrijk of het koord in de Collegiaats kerk in Coulches voorkomt, op het slot van Nantes of dat erover de lof gezongen wordt in Savooy in minnelijke liederen. Tharau ligt op eenzelfde breedte graad als Penzlin en ligt me nader dan Bretagne. Ik zal in de toekomst bij een dergelijke "verknotigung" het liefst denken aan "Aenchen von Tharau"!

Koningin Clara En Haar Familie.

Harry Asher was een niet te stuiten knopen innovator. Ik heb gedurende een tig-tal jaren met hem gecorrespondeerd over allerlei soorten van knopen en steken. Een van zijn meest imponerende vindingen was wel de verankeringssteekserie die hij *Clara* doopte alsmede alle varianten daarop zoals de *(Great) Queen Clara*. Ze vormen een oplossing voor een vaak voorkomend probleem: hoe steek je een touw op een paal die je vervolgens longitudinaal gaat belasten? Dat wil zeggen in de lengte richting van de paal. Uiteraard kun je daar een eeuwenoud beproefd recept voor aanwenden: Timmersteek met Muilslag. Koningin Clara voorziet het probleem echter van een beetje meer aristokratische oplossing. Hieronder zie je eerst hoe een eenvoudige Clara te maken.

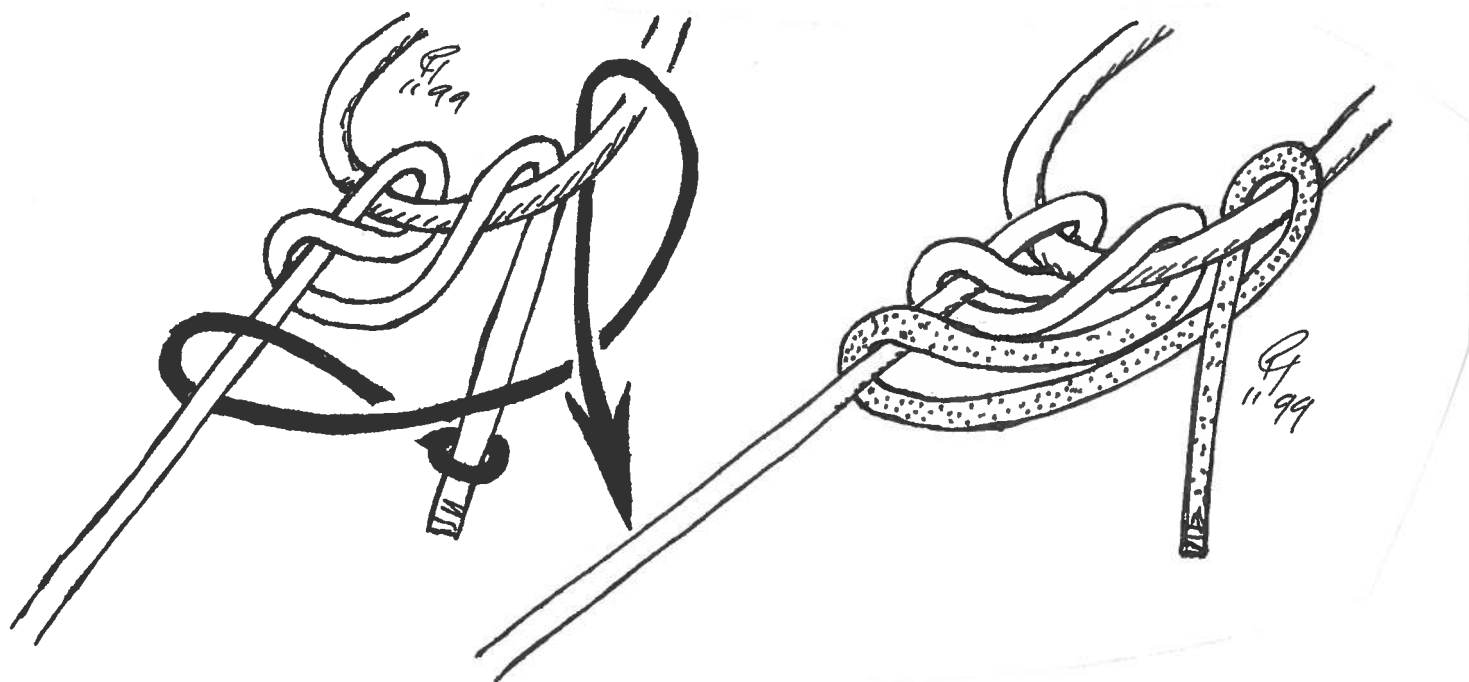

Wist je dat.....

... er volgens de Nederlandse tv-reklame voor de bakkers een zogenaamde "oud Hollandse gilde knoop" bestaat voor het brood? Ik zag dat een tijdje geleden voorbijschieten, maar weet er verder niets van ..... jij wel?

Een Sleep Boot Steek

In het zeer aanbevelenswaardige boek *Tom McNally's complete book of Fishermen's Knots* uit 1975 prijst Tom McNally op blz.246 onderstaande verankeringssteek aan voor gebruik door vissers die gesleept moeten worden. Wat vindt jij ervan???

Agenda

In Rotterdam is er iedere zondagmiddag in de kantine van tuinvereniging Zestienhoven aan de Terletweg 20-21 tussen 13.00 en 16.00 uur een knopenleggers bijeenkomst. Wil je meedoen, of ben je getroffen door een onbedwingbare nieuwsgierigheid om meer te weten, bel dan Leo van Dalsen

Iedere laatste zaterdag van de maand, uitgezonderd december, is er in tjalk *De Hoop*, die op de Leuve haven kade pal naast het Maritieme Museum *Prins Hendrik* te Rotterdam ligt, een bijeenkomst van knopenleggers. De deur in de romp van het schip is open van 11.00 tot 16.00 uur. Inlichtingen kun je krijgen bij Jan Hoefnagel in Dordrecht

**DE VOLGENDE KNOOPEKNAUWER KOMT
IN MAART 2000.
TOT DAN!**